

SPIS RZECZY

Wstęp | 5

POECI

Biernat z Lublina | 23

Żywot Ezopa Fryga, mędrca obyczajnego, i z przypowieściami jego

Opisanie krótkie żywota Ezopowego | 24

W cnocie ślacheństwo zależy | 24

Kto lecie próżnuje, zimie poczuje | 24

Kto miecz trzyma, pokój miewa | 25

Kto miłuje księgi, nie miewa teskności | 25

Stanisław Kleryka | 27

Na wesele królowy Izabelle | 28

Pieśń o pruskiej porażce | 30

Marcin Bielski | 33

Komedia Justyna i Konstancyje

Ku czytelnikowi | 34

[Rozmowa Mistrza z Książkami] | 34

Sjem niewieści

Przedmowa białychgłów do mężczyzn | 37

Artykuły od białychgłów podane

Artykuł III (*Ślacha w mieście by społu obecnie mieszkała...*) | 37

Artykuł XV (*Ośm rzeczy na świecie, które przekazała...*) | 38

Mikołaj Rej | 39

Krótką rozprawą między trzema osobami, Panem, Wójtem a Plebanem | 41

Żwierzyniec

Sigismundus Augustus | 43

Bona, królowa polska | 43

Mikołaj Rej z Nagłowic | 43

Olbrycht Łaski | 43

Andrzej Trzecieski | 44

Petrus Roizyjus, Hiszpan | 44

Jan Kochanowski | 44

Marcin Luter, doktor | 44

Rzecz pospolita albo sejm pospolity | 45

Sukienice krakowskie | 45

Figliki

Ku temu, co czyść będzie ty fraszki | 45

Co królowi pierścieni nie wrócił | 46

Ksiądz, co się u króla umył, a doma jadł | 46

Co sędziemu kamień ukazał | 46

Na niepewne jednanie | 47

Co chciał do cudzej ziemi | 47

Co powiedział, iż kurza noga zgorzała | 47

Co króla o herb prosił | 47

Żacy, co kawki na zwonicy zbierali | 48

Jutrznia na rezurekcję | 48

Kowal wedla kupca | 48

O mnichu zwyciężonym pismem | 49

- Do tego, co czytał | 49
- Żwierciadło
- Ku książkom krótka przemowa | 50
- Rzecz pospolita a prawa | 50
- Andrzej Trzecieski | 53
- Druga pieśń po północy | 53
- Pieśń ranna, gdy słońce wschodzi | 54
- Pieśń, gdy słońce zachodzi | 55
- Pieśń statecznej krześcijańskiej paniej | 55
- Jan Kochanowski | 157
- Satyr albo Dziaki mąż
- Przedmowa | 59
- Muza | 59
- Fraszki
- Księgi pierwsze
- Na swoje księgi | 62
- O żywocie ludzkim (*Fraszki to wszystko, cokolwiek myś-
lemy...*) | 62
- Z Anakreonta (*Ja chcę śpiewać krwawe boje...*) | 62
- O Hannie (*Serce mi zbiegło, a nie wiem ina-
czej...*) | 62
- Do Hanny (*Chybaby nie wiedziała, co znaczy twarz
blada...*) | 63
- Do Pawła | 63
- Sen | 63
- Na Konrata | 63
- Do Mikołaja Firleja (*Jesliby w moich książkach co takiego
było...*) | 63
- Do Józta | 64
- Do Jakuba | 64
- Z Anakreonta (*Ciężko, kto nie miłuje, ciężko, kto miłu-
je...*) | 64
- O Hannie (*Tu góra drzewy natkniona...*) | 64
- O liście | 64
- Do Pawła Stępowskiego | 64
- Na hardego | 65
- O doktorze Hiszpanie | 65
- Na młodość | 65
- Na starość | 65
- O fraszkach | 65
- Do paniej | 66
- O żywocie ludzkim (*Wieczna Myśli, któraś jest dalej niż
od wieka...*) | 66
- Księgi wtóre
- Ku Muzom | 66
- Do Jadwigi | 67
- Epitańum Sobiechowi | 67
- Na lipę (*Gościu, siadź pod mym liściem, a odpoczni
sobie...*) | 67
- O kapelanie | 68
- Do Piotra Kłoczowskiego | 68
- Do fraszek (*Fraszki moje, coście mi dotąd zachowa-
ły...*) | 68
- Do dziewczki (*Daj, czego-ć nie ubędzie, byś najwięcej
dała...*) | 69
- Do Wojtka | 69
- Do snu | 69
- Na fraszki | 69
- Na obraz Andrzeja Patrycego | 70
- Na zachowanie | 70
- Do doktora | 70
- Do Jędrzeja (*A cóż radzisz, Jędrzeju? Wszak mogę w twe
uszy...*) | 70
- Do Stanisława Porębskiego | 71
- Do nieznanego | 71
- Do Jędrzeja (*Który mój nieprzyjaciół i człowiek tak
srogi...*) | 71
- Do Stanisława | 72
- Do Wędy | 72
- O Aleksandrzech | 72
- Do Hanny (*Na palcu masz dyjament, w sercu twardy
krzemień...*) | 72
- Do dziewczki (*A co wiedzieć, gdzie chodzisz, moja dziewczko
śliczna...*) | 72
- Do swych rymów | 73
- Do Anny (*Wczora, czekając na twe obietnice...*) | 73
- Do Andrzeja Trzecieskiego | 73
- Do Anny (*Królowi równie, a jeśli się godzi...*) | 74
- O Miłości | 74
- O Rzymie | 74
- Na most warszewski | 75
- Księgi trzecie
- Do gór i lasów | 75
- Z Anakreonta (*Nie dbałem nigdy o złoto...*) | 75
- Na lipę (*Uczony gościu! Jeśli sprawę mego cie-
nia...*) | 76
- Do Miłości (*Gdzie teraz ono jabłko i on klinot dro-
gi...*) | 76
- Do Miłości (*Matko skrzydlatych Miłości...*) | 76
- Z greckiego | 76
- O Necie | 77
- Do Magdaleny | 77
- Do fraszek (*Fraszki nieprzeplacone, wdzięczne fraszki
moje...*) | 77
- Na dom w Czarnolesie | 78
- Do gościa | 78
- Na zdrowie | 78
- Nagrobek Róznie | 79
- Nagrobek Piotrowi | 79
- Modlitwa o deszcz | 79
- Do Mikołaja Firleja (*Mało na tym, że moje fraszki masz
pisane...*) | 79
- Nagrobek koniowi | 80
- Człowiek boże igrzysko | 80
- Nagrobek Gąsce | 80
- Do dziewczki (*Nie uciekaj przede mną, dziewczko urodzi-
wa...*) | 81
- Fraszki dodane
- Pełna przez zdrowie | 81
- Przymówka chłopska | 81

Pieśni

Księgi pierwsze

- Pieśń II (*Serce roście, patrząc na te czasy!*) | 82
 Pieśń III (*Dzbanie mój pisany...*) | 82
 Pieśń V (*Kto ma swego chleba...*) | 83
 Pieśń VII (*Trudna rada w tej mierze: przyjdzie się rozjechać...*) | 84
 Pieśń VIII (*Gdziekolwiek jest, Boże-ć pošli dobrą godzinę...*) | 84
 Pieśń IX (*Chcemy sobie być radzi?*) | 85
 Pieśń X (*Kto mi dał skrzydła, kto mię odział pióry...*) | 86
 Pieśń XI (*Stronisz przede mną, Neto nietykana...*) | 88
 Pieśń XIII (*O piękna nocy, nad zwyczaj tych czasów...*) | 88
 Pieśń XIV (*Patrzaj, jako śnieg po górach się biele...*) | 88
 Pieśń XVIII (*Czołem za cześć, łaskawy mój panie sąsiedzie...*) | 89
 Pieśń XX (*Miło szaleć, kiedy czas po temu...*) | 91
 Pieśń XXI (*Ty spisz, a ja sam na dworze...*) | 91
 Pieśń XXIV (*Zegar, słyszę, wybija...*) | 92

Księgi wtóre

- Pieśń II (*Nie dbam, aby zimne skały...*) | 92
 Pieśń V (*Wieczna sromota i nienagrodzona...*) | 93
 Pieśń VII (*Słońce pali, a ziemia idzie w popiół prawie...*) | 94
 Pieśń IX (*Nie porzucaj nadzieje...*) | 94
 Pieśń X (*Może kto ręką sławy dostać w boju...*) | 95
 Pieśń XI (*Stateczny umysł pamiętaj zachować...*) | 95
 Pieśń XII (*Nie masz i po raz drugi nie masz wątpliwości...*) | 95
 Pieśń XIV (*Wy, którzy pospolitą rzeczą władacie...*) | 96
 Pieśń XVI (*Nic po tych zbytnich potrawach; nic po tym...*) | 97
 Pieśń XIX (*Jest kto, co by wzgardziwszy te doczesne rzeczy...*) | 97
 Pieśń XX (*Jaką, rozumiesz, zazdrość zjednałeś sobie...*) | 98
 Pieśń XXIV (*Niezwykłym i nie lęda piórem opatrzonny...*) | 99
 Pieśń XXV (*Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?*) | 99

Pieśń świętojańska o Sobótce

- Panna VI (*Gorące dni nastawają...*) | 100
 Panna VIII (*Pracowite woły moje...*) | 101
 Panna XII (*Wsi spokojna, wsi wesoła...*) | 101

Psalterz Dawidów

- Jego Miłości... Panu Piotrowi Myszkowskiemu | 102

Część pierwsza

- Psalm 6 (*Czasu gniewu i czasu swej zapalczowości...*) | 103

- Psalm 13 (*Dokąd mię chcesz zapomnieć? Dokąd świętą swoją...*) | 103

- Psalm 19 (*Głupia mądrości, rozumie szalony...*) | 104

- Psalm 24 (*I ziemia, i cokolwiek nan niej się najduje...*) | 105

Część wtóra

- Psalm 46 (*Bóg wszechmocny, Bóg prawdziwy...*) | 106

- Psalm 67 (*Pokryj swym miłosierdziem, Panie, nasze złości...*) | 107

Część trzecia

- Psalm 84 (*Boże nasz, u którego w rękę wszystkie boje...*) | 107

Część czwarta

- Psalm 90 (*Królu na wysokim niebie...*) | 108

- Psalm 91 (*Kto się w opiekę poda Panu swemu...*) | 109

- Psalm 93 (*Pan chce królować: odział się zacnością...*) | 110

- Psalm 104 (*Duszo, śpiewaj Panu pieśń: O nieogarniony...*) | 111

Część piąta

- Psalm 110 (*Rzekł Pan do pana mego swym głosem łaskawym...*) | 112

- Psalm 114 (*Na ten czas, gdy Żydowie, dostawszy swobody...*) | 113

- Psalm 127 (*Jesli domu sam Pan nie zbuduje...*) | 114

- Psalm 137 (*Siedząc po niskich brzegach babilońskiej wody...*) | 114

- Psalm 139 (*Tobie, Rządca niebieski, Tobie, mój Boże...*) | 115

- Psalm 150 (*Chwalcie Pana z Jego świątobliwości...*) | 117

Fragmenta albo Pozostałe pisma

- Pieśń IV (*Kiedy by kogo Bóg był swymi słowy...*) | 117

- Pieśń VII (*Bodaj ci złe dni! – Nie chcesz mię miłować...*) | 118

- Pieśń IX (*Kto mi wiary dać nie chce, daj ją oku swemu...*) | 118

- Na XII tablic ludzkiego żywota (VII, IX) | 119

- [Włodzisław Warnieńczyk] | 119

- Na swe księgi do Łaskiego | 120

Treny

- Tren I (*Wszystki płacze, wszystkie łzy Heraklitowe...*) | 120

- Tren II (*Jeslim kiedy nad dziećmi piórko miał zabawić...*) | 121

- Tren V (*Jako oliwka mała pod wysokim sadem...*) | 121

- Tren VI (*Ucieszna moja śpiewaczko! Safo słowieńska!*) | 122

- Tren VII (*Nieszczęsne ochędóstwo, żalosne ubiory...*) | 122

- Tren VIII (*Wielkieś mi uczyniła pustki w domu moim...*) | 123

- Tren X (*Orszulo moja wdzięczna, gdzieś mi się podziała?*) | 123

- Tren XI („*Fraszka cnota!*” – powiedział Brutus porażony...) | 124
- Tren XVI (*Nieszczęściu k woli a swojej żałosci...*) | 124
- Tren XVII (*Pańska ręka mię dotknęła...*) | 125
- Tren XVIII (*My, nieposłuszne, Panie, dzieci Twoje...*) | 126
- Tren XIX albo Sen | 127
- Mikołaj Kochanowski | 131
- Rotuły
- Cnota | 132
- Napominanie
- II (*Mając, dziatki, wyżywienie...*) | 132
- IV (*Dziatki, to-ć-wam prorokuję...*) | 133
- V (*Ale kto ma świat przestrony...*) | 133
- X (*Dziatki, miejcież to na pieczy...*) | 133
- XI (*Mogłem być znaczny na świecie...*) | 133
- Łukasz Górnicki | 135
- [Dobre me!] | 136
- [Ty się boisz nie wiem kogo] | 136
- Tren na śmierć żony | 136
- Malcher Pudłowski | 139
- Fraszki księga pierwsza
- O swych fraszkach | 140
- Do języcznych | 140
- Pochlebca do Satyra | 140
- Do Jana Kochanowskiego | 141
- Do Mikołaja Tomickiego | 141
- Do Franciszka Masłowskiego | 141
- O księdzu Skardze | 141
- O teologu z medykiem | 141
- Do Gabriela Grabowieckiego | 142
- Do Łukasza Górnickiego | 142
- Do pana Leśniowolskiego, kasztelana podlaskiego | 142
- Do Mikołaja Wolskiego | 143
- Do Macieja L. | 143
- O sobie (*Kto winien? Jam nie winien, że żywię w chudobie...*) | 143
- Do swoich oczu | 144
- Z greckiego | 144
- O sobie (*Rzekł jeden: „Zależałeś swoją godność doma”*) | 144
- Tobiasz Wiszniewski | 145
- Tren VIII (*Pospolicie na świecie, gdy z jakiego domu...*) | 146
- Bartłomiej Paprocki | 147
- Gniazdo cnoty
- [Dom Tęczyńskich, Tarłami nazwany] | 148
- Dom Ostrorogów starodawny | 148
- [Na herb Prawdzic] | 148
- [Na herb Korwin] | 148
- Tryumf satyrów leśnych
- Do czytelnika (*Nie dziwuj się, mój bracie, że lud nieubrany...*) | 149
- Maciej Strykowski | 151
- [O bitwie pod Warną] | 152
- Sebastian Fabian Klonowic | 155
- Żale nagrobne na śmierć Jana Kochanowskiego
- Żal I (*Płaczcie, rzeki słowiańskie, sauromackie kraje...*) | 156
- Żal V (*Któż tak śmiały, któż tak, proszę, zuchwałego czola...*) | 157
- Żal XII (*Nie podejmuj się tu dzieła, mistrzu nieuczony...*) | 158
- Flis, to jest Spuszczanie statków Wisłą i innymi rzekami do niej przypadającymi | 160
- Jan Smolik | 165
- Pieśń IX (*Kryją się gwiazdy, czarne śmy nadchodzą...*) | 166
- Fraszki
- Na fraszki | 166
- Do fraszek | 166
- Do czytelnika (*Jeśli-ć się będą zdały me rymy bezpieczne...*) | 167
- Z Anakreonta | 167
- Byczyna | 167
- Do Hanuśki | 167
- Do jednego | 168
- Do Miłości | 168
- O Dorocie | 168
- O jednym pisorymie | 168
- O tymże | 168
- O szczęściu | 169
- Do hardej | 169
- Straż próżna (z Kryckiego) | 169
- O sobie | 170
- Do Maryny Paniewskiej | 170
- Nagrobek Gąsce, blaznowi pana krakowskiego, Bonara | 170
- Na obraz królowej polskiej, Zygmunta III pierwszej małżonki | 170
- Pastorel kilka przekładania Jana Smolika z włoskiego
- Pastorela I (*Galateo, w oczach mych bielsza niż lelija...*) | 171
- Pastorela III (*Nadobna Amarylli, gdy ciebie nie widzę...*) | 172
- Pastorela V (*Przechadzając się niegdy pod majem zielonym...*) | 173
- Adam Czahrowski | 175
- Do krajów podolskich syn ich mówi | 176
- Powiedz ty, muzyko moja | 176
- Jan Rybiński | 177
- Gęśli różnorodnych księga I
- Gęśl trzecia (*Pokój role uprawia, pokój raj na polu...*) | 178
- Gęśl czwarta (*Nie dbałem o zbytnie złoto...*) | 178
- Gęśl szósta (*Pokoju mój drogi, pokoju szlachetny...*) | 179
- Gęśl trzynasta (*Sromota, kto odbieży w zły raz przyjaciel...*) | 180

- Gęśl siedemnasta (*Promem po zbożopławnej sztyrując Wiśle...*) | 180
 Szymon Szymonowic | 181
 Sielanki
 Sielanka czwarta. Kosarze | 182
 Sielanka dwunasta. Kołacze | 184
 Sielanka piętnasta. Czary | 188
 Sielanka osmnasta. Żeńcy | 191

UTWORY ANONIMOWE

Kolędy

- [Witaj, Jezu malutki] | 199
 [Narodził się nam Zbawiciel] | 200
 [O duszo moja, oto miłość twoja] | 201
 [Czemu płaczesz, Jezu?] | 202
 [W Belteem tej nocy] | 203
 [Dzisiaj dzień narodzenia Zbawiciela wszego] | 203
 [Zstała się nam nowina tego-to księżycy] | 204
 [Witaj, witaj, żądający] | 207
 [Anioł pasterzom mówił] | 208
 [Wesele śpiewajmy] | 208
 [Wykrzyknijmy wszyscy ku chwale Pana naświętszego] | 210
 [Nastał nam jest dzień wesoły] | 211
 [Powstań, objaśni się, o Jeruzalem] | 212
 [Radujcie się, w Panu znowu zrodzeni] | 213
 [Przed okrutną mocą świata] | 214
 [Gdy się Krystus narodził] | 214
 [Wesoły nam, wesoły nam ten-to dzień Pan sprawił] | 215
 [Królowie jadą przez pole] | 215
 [Witaj, Jezu ukochany] | 216

Pieśni pasyjne

- [Mądrość Ojca Wszechmocnego] | 217
 [Przez potok Cedron ku górce] | 217
 [Chryste niebieski] | 219
 [Zbawicielu, Kryste jedyny] | 221
 [Rozmyślajmy dziś, wierni krześcijani] | 221
 [Kyrie, wielkiej łaski] | 223
 [Zbawicielu Chryste, nasz Panie] | 224
 [Daj nam, Chryste, wspomóżenie] | 225

Pieśń o tym ślachtetnym trunku, który po łacinie zową aqua vitae, a po polsku gorzale wino | 226

Tańce

- [1] (*Tak mówią ludzie, żeby grzech miłować...*) | 228
 [2] (*Oczy me miłe, dokąd nie ujrzyście...*) | 228
 [4] (*Nie styskuję na nieszczęście, że-ć się zmieniło...*) | 229
 [7] (*Otóż moja powolność tak mi się płaci...*) | 229
 [8] (*O, jakaż to niezgoda...*) | 231

Proteus albo Odmieniec | 232

Anonim Protestant

- Ad am[icam] | 237
 Alia ad eandem (*Puść mi wždy serce, wszak się nie wydziera...*) | 238
 Alia ad eandem (*Stara przypowieść już nie teraz słynie...*) | 239
 Alia ad eandem (*Bych się nie wydał tak nazbyt niedbale...*) | 239
 Alia ad am[icam] (*Podobno nie wiesz, co się ze mną dzieje...*) | 240
 Alia ad am[icam] (*Dobrzem był sobie na on czas porodził...*) | 240

Fraszki

- Na Polaki | 241
 O koniu | 241
 O złym kominie, co się w nim zagorzało | 241
 Na stole | 242
 Do tego, co czedł | 242

O [Barbarze Gizance] | 224

Echo o królu polskim Henryku rozmawia, 1573 | 245

Pieśń nowa o Gdańsku, teraz znowu uczyniona roku bożego 1577 | 246

[Piękne jest koło rycerskie] | 248

[Jedzie żołnierz borem, lasem] | 249

Pieśń: [Spokojny kął komu Bóg dał] | 250

KOMENTARZ

Nota wydawnicza | 255

Przypisy | 257

Alfabetyczny spis autorów | 287

Alfabetyczny spis tytułów | 288

Spis ilustracji | 293

